

مهمترین گام‌های مهدوی امام‌عسکری(ع)

۲۸ دی ۱۳۹۴ ساعت ۲۱:۱۵

امام عسکری(ع) چون در حصر و کنترل حکام عباسی بودند و هم به لحاظ آنکه در عصری نزدیک عصر غیبت می‌زیستند، غالباً پنهان بوده و غالب امور و ارتباط آنان با شیعیان از طریق مکاتبات، توقیعات و وکلا انجام می‌گرفت تا آنان آمادگی دوران غیبت را بیابند.

حجت‌الاسلام محمدرضا نصوری: امام حسن عسکری(ع) یازدهمین پیشوای شیعیان و پدر بزرگوار حضرت مهدی(عج)، در سال ۲۳۲ هجری برابر با ۸۴۵ میلادی چشم به جهان گشود، پدر بزرگوارش امام دهم حضرت هادی(ع) و مادرش، بانوی پارسا و شایسته «حدیث» یا «حدیثه»(۱) و در برخی منابع نامش را «سوسن»(۲) و «عسفان»(۳) یاد کرده‌اند. از مشهورترین القاب امام عسکری(ع) می‌توان به «الصّامت»، «الهادی»، «الرّقیق»، «الزّکی»، «النقی» و «الخالص» اشاره کرد.(۴) «ابن الرضا» لقبی است که امام جواد(ع) و امام عسکری(ع) هر دو به آن شهرت یافته‌اند.(۵) امام عسکری(ع) قریب به ۶ سال امامت مسلمین را عهده‌دار بودند و در طول این مدت نسبت به هدایت مردم و حفظ جان امام زمان(عج) زحمات زیادی را متحمل شدند. حاکمان دوران امام عسکری(ع) که بیشترین فشار را به حضرت وارد می‌کردند، عبارتند از:

۱- المعترّ بالله (۲۲۵-۲۵۲هـ)

۲- المهتدی بالله (۲۵۶-۲۵۵هـ)

۳- المعتمد بالله (۲۷۹-۲۵۶هـ)

امام(ع) در این دوران به صورت پنهانی و با اجرای اصل «تقیه»، با سیستم سازمان وکالت امور شیعیان را دنبال می‌فرمودند.

امام عسکری(ع) در سال ۲۴۳هـ با فشار متوکل عباسی به سامراء منتقل شد(۶)، چون تصوّر عباسیان این بود که ممکن است امامان، همانند سایر علویان، با داشتن هوادارانی چند دست به قیام بزنند. لذا حضور آنها در مرکز خلافت، مانع از چنین اقدامی می‌شود.

اقامت طولانی امام عسکری(ع) در سامراء جز نوعی بازداشت از طرف خلیفه قابل توجیه نیست؛ به طوری که حضرت مجبور بودند هر دوشنبه و پنجشنبه به دارالخلافه رفته و حضور خود را اعلام کنند(۷) از طرفی هم تنها پیروان و شیعیان خاص می‌توانستند با آن حضرت ارتباط داشته باشند.(۸)

امام عسکری(ع) اگر چه بسیار جوان و تحت مراقبت جاسوسان و عاملان خلیفه بود، ولی به دلیل موقعیت بلند علمی و اخلاقی شهرت فراوانی پیدا کرده بودند، حتی روزهایی که حضرت به مقر خلافت می‌رفت، در طول مسیر حضرت، که مملو از مردم و بسیار شلوغ بود، مردم به احترام ساکت می‌شدند و جمعیت با شور و شغف بسیار به امام(ع) اظهار ارادت می‌کردند.(۹)

*اوضاع سیاسی، اجتماعی عصر امام عسکری(ع)

در این زمان شیعیان به صورت یک قدرت عظیم در عراق مطرح بود و علناً با حاکمان عباسی مخالفت می‌کردند و حاکمان عباسی نیز توجه و فشار خود را معطوف امامان(ع) شیعه و پیروان آنان کرده بودند. از یک سو عباسیان می‌دانستند که مهدی موعود(عج) در نسل امام عسکری(ع) خواهد بود، لذا با گسترش جاسوسان خود مراقب وضع زندگی امام(ع) بودند؛ حتی در زمان معتز، امام(ع) بازداشت و روانه زندان شده بود و به «سعید حاجب» مأموریت داده بود تا امام(ع) را به سوی کوفه ببرد و در بین راه حضرت را به شهادت برساند ولی پس از سه روز همراهان وی، خود او را به هلاکت رساندند.(۱۰) «مهدی» هم تصمیم به قتل امام(ع) گرفت ولی موفق به اجرای آن نشد.

از سوی دیگر، امام عسکری(ع) باید زمینه را برای امامت فرزندش و آمادگی مردم برای ورود به عصر غیبت را فراهم می‌کردند که با فشار و محدودیت‌های حاکمان عباسی کار بسیار دشواری بود، البته این زمینه‌سازی از قبل توسط امامان گذشته انجام گرفته بود، ولی در زمان امام عسکری(ع) جلوه بیشتری می‌یافت، زیرا امام(ع) با وجود تأکید بر تولد حضرت مهدی(عج)، او را تنها به شیعیان و مریدان خاص نشان داده بود و تماس مستقیم شیعیان، با خود آن حضرت، روز به روز محدودتر و کمتر می‌شد.

*بخشی از فعالیت‌های امام حسن عسکری(ع)

۱. رساله‌ها و نامه‌ها

رساله‌ها و نامه‌هایی از امام حسن عسکری(ع) در تاریخ ثبت شده است که آن‌ها را برای شیعیان، برخی مناطق شیعه‌نشین، یا افراد عادی فرستاده‌اند، حتی زمانی که در حصر عباسیان بودند و در نامه‌ها ضمن اشاره به معارف دینی و لزوم انجام احکام الهی، بسیاری از مسائل لازم و ضروری را یادآوری یا بر انجام برخی کارها پافشاری کرده‌اند که برای نمونه، می‌توان از نامه امام عسکری(ع) به علی بن حسین بابویه اشاره کرد که امام در این نامه برای ایشان دعا کردند و خداوند دعای ایشان را مستجاب کرده و شیخ صدوق را

۲. تأسیس حوزه علمیه

یکی از دغدغه‌های اصلی امامان شیعه حفظ شیعیان و تربیت نیرو بوده است، امام عسکری (ع) با تأسیس مرکز علمی در پی تربیت نیرو بر آمده و شاگردان والامقام و ارجمندی تحویل جامعه داده‌اند، مانند احمد بن اسحاق قمی، عثمان بن سعید عمری، حسین بن روح (هر دو از نواب اربعه امام زمان(عج)) عبدالله بن جعفر حمیری مؤلف کتاب الغیبه و الحیره از کارگزاران نواب اول و دوم بوده است.

البته هدف امام عسکری(ع) ضمن تشویق نشر دهندگان و نگهبانان فرهنگ اهل بیت(ع)، آنان را به مناطق مختلف شیعه نشین اعزام کرده تا ضمن پاسخگو بودن به شبهات، ارتباط با شیعیان را حفظ کنند.

۳. مبارزه با انحرافات و شبهات

بخشی از فعالیت‌های علمی امام حسن عسکری(ع) مربوط به موضعگیری‌های قاطع ایشان در برابر اندیشه‌های انحرافی صوفیان، واقفه، مفوضه و... بود که حضرت با صراحت موضع گرفته و ضمن باطل و دروغ دانستن آنان شیعیان را از انحراف حفظ می‌کردند و مناظره با کسانی که عقائد باطل داشتند و مردم را دچار شک و تردید می‌کردند؛ مانند مقابله با راهب نصرانی و مناظره و گفتمان با فیلسوف معروف عراقی به نام یعقوب بن اسحاق کندی. (۱۲)

۴. ساماندهی و تقویت سازمان وکالت

این سازمان همان نظام ارتباط امام با شیعیان بود که از عصر امام صادق(ع) شکل گرفته و در طی ده‌ها سال فعالیت مخفی خود را ادامه داده بود در زمان امام عسکری(ع) چون شیعه رفته رفته به عصر غیبت نزدیک می‌شد، لذا امام عسکری(ع) راه را برای حرکت سازمان وکالت در مسیر خودش هموار کرده بود، ایشان همانند پدر بزرگوارش وکلای ارشدی را برای نواحی مختلف نصب کرده تا بر کار سایر وکلا نظارت داشته باشند علاوه بر این عثمان بن سعید عمری را به عنوان وکیل الوکلای خود معرفی کرد تا همه وکلا به او مراجعه کنند. (۱۳)

البته انجام تمام امور با تاکتیک و سیاست تقیه و رازداری صورت می‌گرفت.

۵. توجه ویژه به شیعیان

با اینکه امام عسکری(ع) تحت حفظ و نظارت مأموران عباسی بود و شیعیان تشنه دیدار آن حضرت بودند، با این اوصاف حضرت به همه تأکید می‌کردند، جهت حفظ اتحاد و انسجام میان شیعیان با سیاست تقیه از همدیگر محافظت کنند و خودشان هم نسبت به حفظ شیعیان حساسیت ویژه‌ای داشتند. امام برای اینکه شیعیانش شناخته نشوند به آنها دستور داد، در روزی که ایشان می‌خواهند برای دیدار با معتمد عباسی از منزل خارج می‌شوند به آن حضرت سلام نکرده، حتی با دست به ایشان اشاره نکنند، چرا که در امان نخواهند بود.(۱۴)

۶. زمینه‌سازی برای ورود شیعه به عصر غیبت

مسئله آماده‌سازی شیعه برای ورود به عصر غیبت و ایجاد ذهنیت لازم برای قبول مسئله غیبت و آمادگی برای دوری از امام معصوم(ع) و محرومیت از ارتباط مستقیم با او امری بود که از عصر پیامبر اعظم(ص) شروع و در عصر هریک از امامان(ع) شیعه به طور مستمر ادامه یافت و هر امام شیعه به نوبه خود؛ با توجه به نزدیک بودن عصر غیبت، نسبت به مسئله غیبت تأکید می‌فرمودند و از سوی دیگر نسبت به انکار وجود امام(ع) و انحراف حاصل از غیبت امام معصوم(ع) به شیعیان هشدار می‌دادند.

امام حسن عسکری(ع) در همین راستا اقداماتی انجام دادند؛ نظیر:

الف) مطلع کردن شیعیان نسبت به تولد فرزندش مهدی(عج)

از آنجا که به دلیل جاسوسان و دشمنان، ولادت امام زمان(عج) به صورت مخفی انجام گرفته بود و بیم آن بود که شیعیان در شناخت آخرین حجت به گمراهی روند. لذا امام عسکری(ع) به طرق مختلف شیعیان را نسبت به وجود فرزندش مطلع می‌کردند.

احمد بن اسحاق که از بزرگان شیعه هستند، می‌گوید خدمت امام حسن عسکری(ع) شرفیاب شدم تا از ایشان در مورد امام بعد از ایشان سؤال کنم که آن حضرت با شتاب به درون خانه رفت و بازگشت در حالی که پسری سه سال که رویش مانند ماه تمام می‌درخشید بر دوش خویش داشت(۱۵)، همچنین محمد بن عثمان دومین نایب نقل می‌کند که به همراه چهل نفر از شیعیان نزد امام عسکری(ع) گردهم آمدیم و آن حضرت فرزندش را به ما نشان داد.(۱۶) گفتنی است که حضرت بارها برای فرزندش عقیقه(۱۷) کردند تا ضمن اجرای برنامه و سنت اسلامی به دیگران بفهماند که از وی فرزندی باقی است.

ب) ارجاع سؤالات افراد به فرزندش

حضرت امام حسن عسکری(ع) محل مراجعه سؤالات شیعیان و نمایندگان خود بود و حضرت برای آماده‌سازی شیعیان، برخی از سؤالات مراجعه‌کنندگان را به فرزندش محول می‌کردند؛ برای نمونه به روایتی اشاره می‌کنیم: سعدبن عبدالله قمی به همراه احمدبن اسحاق قمی نقل می‌کنند که نزد امام یازدهم(ع) شرفیاب شدیم و سؤالات خود را با ایشان در میان گذاشتیم و حضرت

به فرزندش اشاره کرد و فرمود: از نور چشمم سؤال کن و فرزند حضرت رو به من کرده و فرمود: هر چه می خواهی سؤال کن. (۱۸)
به نوعی حضرت امام عسکری(ع) در پی معرفی جانشین خود بوده‌اند.

ج) کاهش ارتباط مستقیم با شیعیان

امام حسن عسکری(ع) چون در حصر و کنترل حکام عباسی بودند و هم به لحاظ آنکه در عصری نزدیک عصر غیبت می زیستند، غالباً پنهان بوده و غالب امور و ارتباط آنان با شیعیان از طریق مکاتبات، توقیعات و وکلا انجام می گرفت تا آنان آمادگی دوران غیبت را بیابند.

د) دعا برای ولی امر منتظر(عج)

حضرت امام عسکری(ع) در دعایی برای حضرت مهدی(عج) از خداوند برایش چنین دعا می کند: «... خداوندا او را از شر هر تجاوز کار و طغیانگر و از شر همه آفریدگانت نگاهدار و او را از پیش رویش و از پشت سر و از سمت راست و چپش حفظ کن و او را نگهبان باش و از اینکه به او بدی برسد نگاهش دارد و در مورد او، پیامبرت و خاندان پیامبرت را نگاه دار و به سبب او عدالت را آشکار کن، با یاریات او را پشتیبانی کن، یاورانش را یاری کن و...» (۱۹)

پی نوشت‌ها:

- (۱). الارشاد، شیخ مفید، ص ۳۳۵.
- (۲). کمال الدین و تمام النعمه، شیخ صدوق، ج ۲، ص ۲۴۹.
- (۳). فرق الشیعه، نوبختی، ص ۱۰۵.
- (۴). دلائل الامامة، محمد بن جریر طبری، ص ۲۲۳.
- (۵). بحار الانوار، علامه مجلسی، ج ۵۰، ص ۲۳۶.
- (۶). الارشاد، شیخ مفید، ص ۳۳۴.
- (۷). الغیبه، طوسی، ص ۱۲۹.
- (۸). مناقب، ابن شهر آشوب، ج ۳، ص ۵۳۳.
- (۹). الغیبه، طوسی، ص ۱۲۹.
- (۱۰). بحار الانوار، مجلسی، ج ۵۰، ص ۳۱۱-۳۱۳.
- (۱۱). روضات الجنات، ج ۴، ص ۲۷۳-۴، محمدباقر خوانساری به کوشش اسدالله اسماعیلیان.
- (۱۲). مناقب آل ابیطالب(ع)، ج ۴، ص ۴۲۵، به کوشش محم حسین دانش آشتیانی و سیدهاشم رسول محلاتی.
- (۱۳). تاریخ عصر غیبت، پورسید آقایی، ص ۱۷۰.
- (۱۴). بحار الانوار، ج ۵۰، ص ۲۶۹.

(۱۵). کمال الدین، صدوق، ج ۲، باب ۳۸، ح ۱، ص ۸۰.

(۱۶). همان، ج ۲، باب ۴۳، ح ۲، ص ۱۶۲.

(۱۷). قربانی کردن گوسفند و اطعام گوشت آن به محرومان.

(۱۸). همان، ج ۲، باب ۴۳، ح ۲۱، ص ۱۹۰.

(۱۹). مصباح المتهدّج کفعمی، ص ۳۹۹، جمال الاسبوع، سیدبن طاووس، ص ۲۹۶ (به نقل از فرهنگ جامع سخنان امام حسن

عسکری(ع)، ص ۴۴۰-۴۴۱).

منبعفارس

آدرس مطلب :

<https://www.cafetari.kh.com/news/۳۲۳۸۱/ع-عسکری-امام-مهدوی-باید-گام-ترین-مهم>